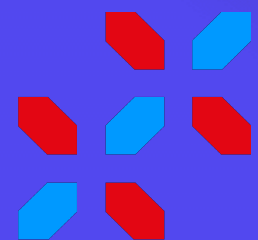
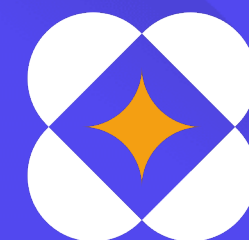

LUXEMBOURG
AID & DEVELOPMENT

care®

**здорові
рішення**
для відкритого суспільства

Права та обов'язки пацієнтів

Що треба знати?

м. Київ, 2024

Як ми розуміємо "права пацієнта"?

Де закріплені права пацієнта?

Конституція (ст.49)

- Право на медичну допомогу
- Право на доступність медичного обслуговування

Основи законодавства про охорону здоров'я

- Право на якісну медичну допомогу
- Право на таємницю інформації про стан здоров'я
- Право на згоду на медичне втручання

Якісна медична допомога - допомога відповідно до стандартів у сфері стандартів у сфері охорони здоров'я

Наказ МОЗ №752 від 28.09.2012р. "Про порядок контролю якості медичної допомоги"

Міжнародні акти

- ЄКПЛ
- Європейська хартія прав пацієнтів та інші

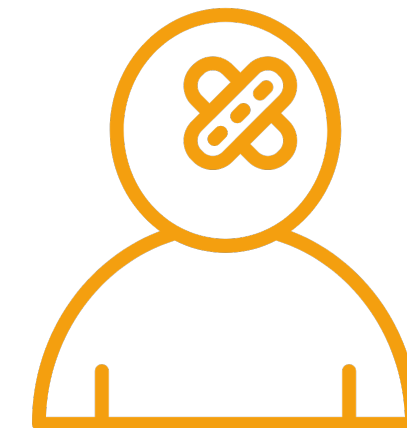
Цивільний кодекс

Як зрозуміти, що право пацієнта на медичну допомогу порушено?

Пацієнт, позбавляється права, яке гарантується українським законодавством та/або міжнародними актами

Пацієнту заподіяна фізична шкода

Пацієнту заподіяна майнова та/або моральна шкода

Як пацієнту захистити права в Україні?

Адміністрація ЗОЗ

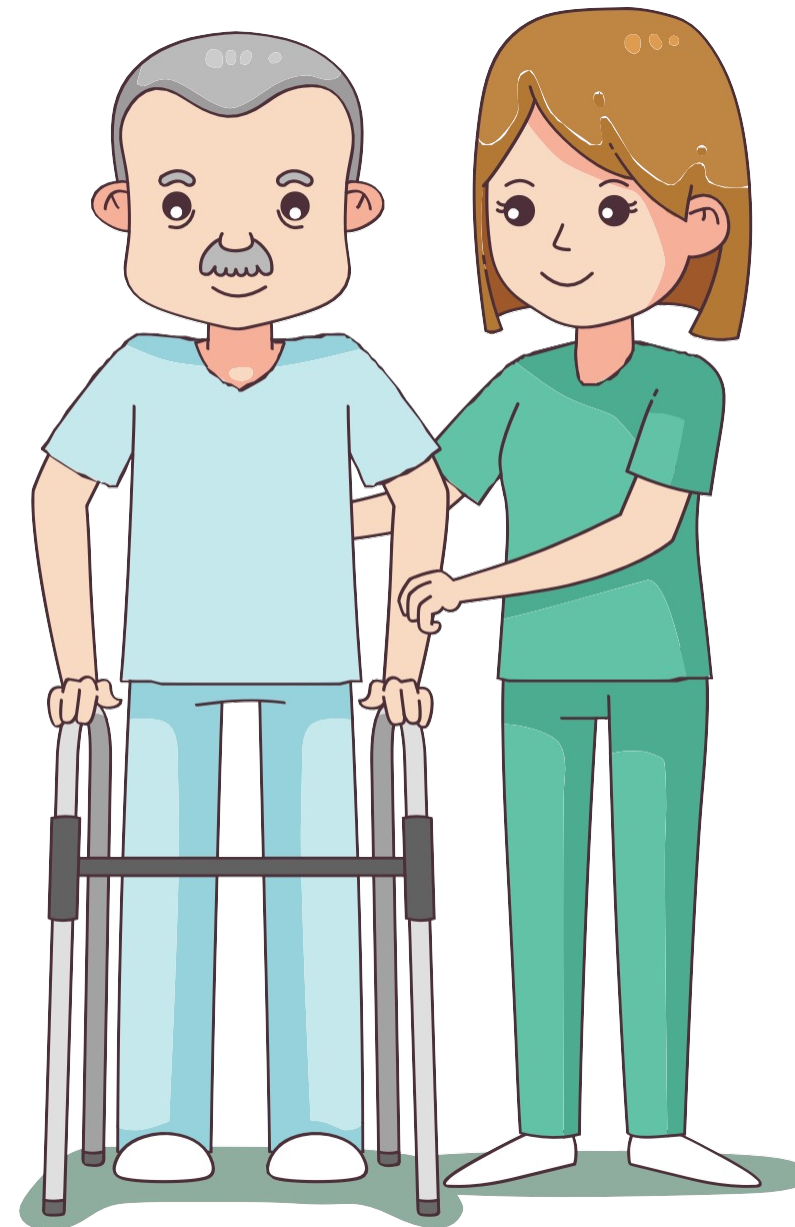
ДОЗ

КЕК ДОЗ

МОЗ

КЕК МОЗ

НСЗУ

Омбудсмен

Поліція

Прокуратура

Суд

ЄСПЛ

Так які права має пацієнт в Україні?

Загальні права пацієнтів

- Право на кваліфіковану медичну допомогу
- Право на вибір лікаря, лікувального закладу, методів лікування
- Право на отримання достовірної і повної інформації про стан свого здоров'я
- Право на таємницю про стан свого здоров'я
- Право пацієнта, який перебуває на стаціонарному лікуванні в закладі охорони здоров'я, на допуск до нього інших медичних працівників, членів сім'ї, опікуна, піклувальника

Так які права має пацієнт в Україні?

Спеціальні права пацієнтів

ЗУ "Про захист людини від впливу іонізуючого випромінювання":

- Пацієнту надається на його вимогу повна інформація про очікувану чи отриману ним дозу опромінення та про можливі його наслідки
- Пацієнт має право відмовитися від медичного втручання, пов'язаного з його опроміненням, за винятком, коли таке втручання пов'язане з виявленням небезпечних інфекційних захворювань

ЗУ "Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині":

- Право на безоплатне медичне обстеження, безпосередньо пов'язане з донорством анатомічних матеріалів
- Право на безоплатну медичну допомогу у разі виникнення хвороб чи ускладнень здоров'я у зв'язку з донорством анатомічних матеріалів
- Право на перевагу в отриманні анатомічних матеріалів у разі необхідності проведення йому трансплантації

Права, що пов'язані з морально-етичною, матеріальною та юридичною стороною відносин пацієнта із лікарем та іншими учасниками лікувального процесу

- Право пацієнта на таємницю про стан свого здоров'я, про факт звернення за медичною допомогою, про діагноз, а також про відомості, одержані під час його медичного обстеження
- Право на правовий захист від будь-яких незаконних форм дискримінації, пов'язаних із станом здоров'я
- Право на відшкодування заподіяної здоров'ю шкоди
- Право на оскарження неправомірних рішень і дій працівників закладів та органів охорони здоров'я
- Право пацієнта, який перебуває на стаціонарному лікуванні в закладі охорони здоров'я, на допуск до нього нотаріуса та адвоката, а також священнослужителя для відправлення богослужіння та релігійного обряду

Обов'язки громадян в сфері охорони здоров'я

- **Піклуватися про своє здоров'я та дітей, не шкодити здоров'ю інших громадян**
(п."а" ст. 10, ст. 32 Закону України "Основи законодавства України про охорону здоров'я")
- **У випадках передбачених законодавством проходити профілактичні медичні огляди і робити щеплення**
(ч.4 ст. 286 Цивільного кодексу України, п. "б" ст. 10, ст. 30, 31 Закону України "Основи законодавства України про охорону здоров'я")
- **Виконувати медичні приписи та правила внутрішнього трудового розпорядку закладу охорони здоров'я**
(ч.2, 3 ст. 34 Закону України "Основи законодавства України про охорону здоров'я")
- **Вживати передбачених Законом України "Про екстрену медичну допомогу", заходів для забезпечення надання екстреної медичної допомоги іншим особам, які знаходяться у невідкладному стані**
(п."в" ст. 10 Закону України "Основи законодавства України про охорону здоров'я")

Інформована згода пацієнта та відмова від медичного втручання

Основні питання до розгляду:

- Сутність інформованої згоди пацієнта.
Критерії правомірності, із урахуванням практики ЄСПЛ
- Відмова від медичного втручання
- Колізійні питання права неповнолітніх надавати згоду на медичне втручання

Модель спільного прийняття рішення лікарем та пацієнтом

Отримання пацієнтом повної інформації про стан свого здоров'я

Опис лікарем усіх можливих варіантів лікування

Прийняття спільного рішення (інформований вибір пацієнта)

Сутність інформованої згоди

Трансформація поглядів

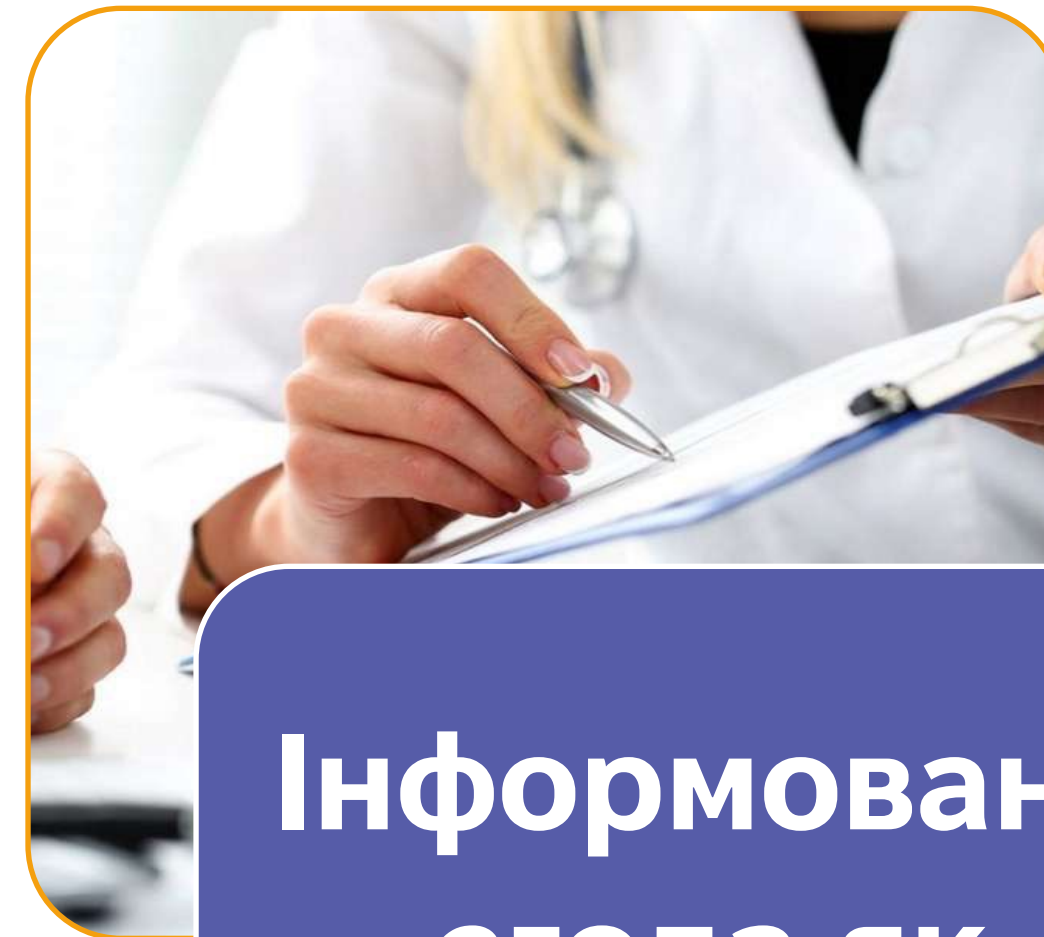
від 09 грудня 2020 року № 2837)

ФОРМА
первинної облікової документації № 003-6/о
«Інформована добровільна згода пацієнта на проведення діагностики,
лікування та на проведення операції та знеболення
і на присутність або участь учасників освітнього процесу»

Найменування міністерства, іншого органу виконавчої влади, підприємства, установи, організації, до сфери управління якого (якої) належить заклад охорони здоров'я	МЕДИЧНА ДОКУМЕНТАЦІЯ
Найменування та місцезнаходження (повна поштова адреса) закладу охорони здоров'я, де заповнюється форма	Форма первинної облікової документації № 003-6/о
Код за ЄДРПОУ	ЗАТВЕРДЖЕНО Наказ МОЗ України 20 року № за погодженням з Держстатом

1. ІНФОРМОВАНА ДОБРОВІЛЬНА ЗГОДА ПАЦІЄНТА НА ПРОВЕДЕННЯ ДІАГНОСТИКИ, ЛІКУВАННЯ ТА НА ПРОВЕДЕННЯ ОПЕРАЦІЇ ТА ЗНЕБОЛЕННЯ
Я, одержав(у) інформ

діагнос
Я с
роз'яс
можли
визнач
лікаря
недогр
безког
на стан
Мен
разі від

**Інформована
згода як
«папірець»**

**Інформована
згода як
«активний
процес»**

Інформована згода пацієнта

Це активний процес, в якому медичний працівник інформує пацієнта про ризики, переваги та альтернативи даної медичної процедури чи втручання, а пацієнт, завдяки цій інформації, приймає рішення

Критерії правомірності інформованої згоди

Інформованість

Прийняття пацієнтом рішення на основі повної, достовірної інформації, наданій у доступній формі

Добровільність

Прийняття пацієнтом рішення без жодного впливу будь-яких зовнішніх чинників

Компетентність

Ухвалення рішення в умовах дійсно наявних і зрозумілих для пацієнта знань про майбутнє медичне втручання. Це здатність пацієнта приймати рішення

Позиція ЄСПЛ

Ключові аспекти

- У більшості випадків ЄСПЛ констатує порушення державою ст.8 Конвенції
- Констатація порушення ст.8 Конвенції не лише у випадку відсутності згоди у письмовому вигляді
- ЄСПЛ наголошує на необхідності чіткого законодавчого регулювання згоди пацієнта
- Компенсація за відсутність інформованої згоди пацієнта 3000 - 60000€

Кейс: "не пояснили" на 43000 євро (справа ЄСПЛ «V.C. (V.C.) проти Словачії»)

Суд констатував порушення з боку лікарів Ст.8 Конвенції
(право на повагу до приватного і сімейного життя)

«Заявниці не було надано інформацію, зокрема про способи захисту її репродуктивного здоров'я, інформацію про сутність, властивості, наслідки стерилізації. Як наслідок, було порушено право пацієнта на автономію та вибір».

Справа ЄСПЛ «Р.Р. проти Польщі»

«Заявниця отримала результати експертизи, коли вже було надто пізно прийняти поінформоване рішення про те, чи продовжувати вагітність, чи провести аборт, оскільки часовий проміжок у межах якого можна було провести аборт, уже минув»

ЄСПЛ констатував порушення ст.8 Конвенції
Сума компенсації: 60000 євро

Наслідки неотримання інформованої згоди на медичне втручання

Огляд практики українських судів

Використання Верховним судом формального підходу: суд констатує порушення прав пацієнта тільки в тому випадку, коли інформована згоди у письмовому вигляді відсутня взагалі

Основними медичними втручаннями, що проводяться без інформованої згоди є: психіатричний огляд та щеплення

Діапазон сум, що стягуються в якості моральної шкоди 10000-80000 грн

Основні позиції Верховного Суду щодо інформованої згоди пацієнта

**Постанова ВС від
22.05.2019р. у справі
№ 128/2994/15-ц**

«до проведення проби Манту батьків про її проведення не попереджали, їх згоду на це не отримували, про можливі наслідки, ризики тощо не повідомляли»

**Постанова ВС від
14.03.2018р. у справі
№ 537/4429/15-ц**

«відсутня написана власною рукою інформована згода жінки на проведення індукції пологів, хоча лікар акушер-гінеколог зазначив, що така згода була отримана».

**Постанова ВС від
21.07.2021р. у справі
№ 754/10803/19**

«огляд лікарем- психіатром без згоди пацієнтки призвели до втручання у її приватне життя в аспекті моральної та психологічної недоторканості»

Відмова від медичного втручання

Хто має право?

Законодавча колізія
(пріоритет за спеціальним актом)

(ч.4 ст.284 ЦК
України)

«Повнолітня дієздатна фізична особа, яка усвідомлює значення своїх дій і може керувати ними, має право відмовитися від лікування»

VS

(ч.4 ст. 43 Основ)

«Пацієнт, який набув повної цивільної дієздатності й усвідомлює значення своїх дій та може керувати ними, має право відмовитися від лікування»

Фіксуємо відмову від медичного втручання правильно

- Законодавством України не передбачено затвердженого зразка відмови від медичного втручання.
- Кожен медичний заклад може розробити власну форму відмови від медичного втручання та відповідний акт для підписання його сторонами: пацієнтом або його законним представником, лікарем, що здійснює лікування та свідками.
- У бланку письмової відмови має зазначатися інформація щодо діагнозу пацієнта, мета, тривалість, наслідки, прогнози та ризики такого медичного втручання.

Нюанси отримання інформованої згоди

Коли згода не потрібна

«Згода пацієнта чи його законного представника на медичне втручання не потрібна лише у разі наявності ознак прямої загрози життю пацієнта за умови неможливості отримання з об'єктивних причин згоди на таке втручання від самого пацієнта чи його законних представників»
(ч.2 ст. 43 Основ)

Законодавець визначив, що лікар може надавати допомогу пацієнту без його згоди, лише у виняткових випадках (або у випадку коли суспільний інтерес переважає інтерес окремої особи).

Колізійні питання щодо інформованої згоди неповнолітніх

«Пацієнт, який досяг 14 років, надає згоду на медичну допомогу»

(ч.3 ст. 284 ЦК України, ч. 1 ст. 43 Основ)

«Пацієнт, який досяг повноліття, має право на отримання достовірної і повної інформації про стан свого здоров'я»

(ч. 1 ст. 285 ЦК України) та в ч. 1 ст. 39 Основ)

Щодо особи до 14 років

Лікар інформує законного представника та згоду на медичну допомогу отримує від нього

Щодо осіб від 14 до 18 років

- Надається за згодою пацієнта та за згодою його законного представника, адже згода може бути лише інформованою, а права на медичну інформацію суб'єкт, який надає згоду на медичну допомогу, не має.
- Надавши право на згоду на медичне втручання, законодавець позбавив їх права на відмову від нього.

Щодо осіб з 18 років

За інформованою згодою пацієнта.

Дякуємо за увагу!